

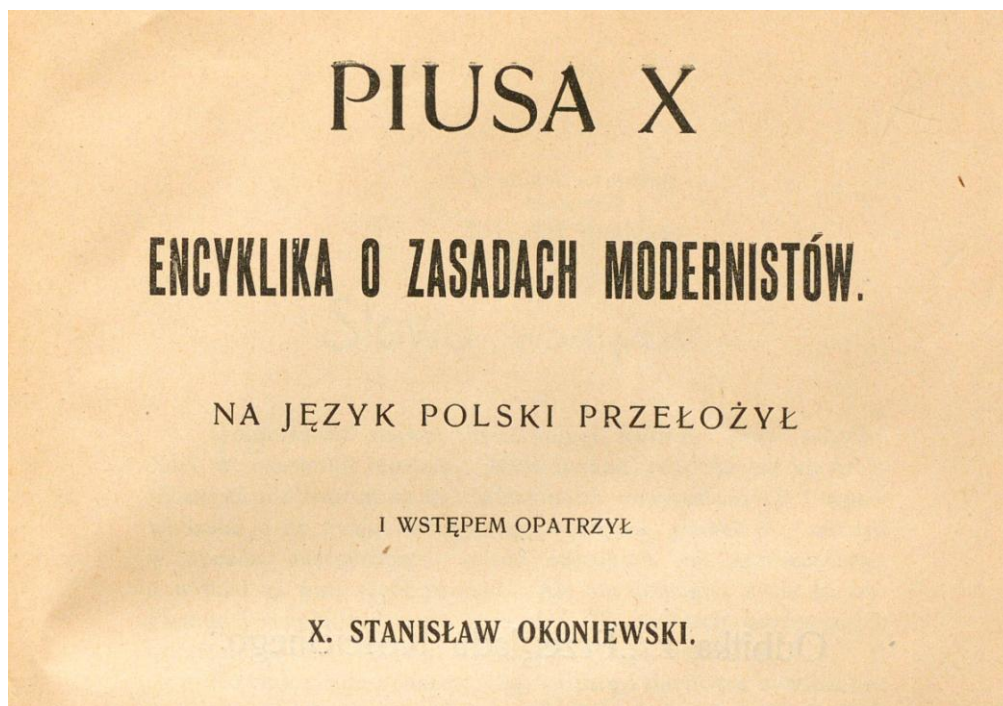
BP WŁADYSŁAW KRYNICKI

MODERNIZM

KRAKÓW 2020

www.ultramontes.pl

Modernizm

BP WŁADYSŁAW KRYNICKI

Atzberger, *Was ist der Modernismus?* Cöln 1908; Pesch Chr., S. J., *Eine Untersuchung über den Modernismus*, Freiburg 1908; Lebreton, *L'Encyclique et la Théologie Moderniste*, 1908; Gisler, *Der Modernismus*, Einsiedeln 1912; Bessmer, *Philosophie und Theologie des Modernismus*, Freiburg 1913; Macko, *Znaczenie encykliki o modernizmie*, Tarnów 1909; Maumus, *Moderniści*, Warszawa 1910; *Szkice o modernizmie*, nakładem "Przeglądu Powszechnego", Kraków 1911; Tomczak, *Modernizm a protestantyzm liberalny*, Warszawa 1911; Dobroniewski, *Modernizm i moderniści*, Poznań 1911.

Modernizm, albo katolicyzm postępowy, jest wynikiem pewnych najnowszych usiłowań, pragnących na swój sposób pogodzić społeczeństwa terażniejsze z Kościołem. Podjęli je ludzie, przesiąknięci współczesnymi poglądami filozoficznymi i społecznymi. Nadmierny indywidualizm i opieranie się w wywodach na uczuciowości, zamiast na ścisłym rozumowaniu, doprowadziło modernistów do przeinaczania prawd chrześcijańskich, choć oni sami do tego się nie przyznają. Pomawiając Kościół o wsteczność,

niepojmowanie ducha czasu i kultury nowożytnej, żądają odeń przystosowania się do pojęć i dążeń dzisiejszych, jako warunku jego dalszej żywotności, rozwoju i pożądanego wpływu. Główne ich zasady są następujące:

1. W dziedzinie filozofii:

a) *Agnostycyzm* czyli teoria głosząca, że rozum ludzki jest całkowicie zamknięty w dziedzinie zjawisk, czyli że poznaje tylko to, co jest dla zmysłów dostępne, i w takiej postaci, w jakiej jest dostępne; nie ma nawet możliwości przekroczenia tych granic; stąd wniosek, że Bóg nie może być bezpośrednim przedmiotem ani nauki, ani historii.

b) *Immanencja życiowa* czyli jakaś nieświadoma, wrodzona człowiekowi potrzeba czegoś Boskiego; uczucie religijne, wywołane ową potrzebą, jest jedynym źródłem wiary, objawienia, religii i pewnych zewnętrznych jej form, zwanych dogmatami albo symbolami. Stąd wynika, że nie było i nie ma żadnego objawienia zewnętrznego. Bóg objawia się ludziom tylko przez uczucie, gdy je sobie uświadamiają. Ono też jest najwyższą normą działania dla wszystkich, nawet dla Kościoła, ilekroć naucza lub wydaje przepisy. Owo uczucie religijne rozwija się powoli z postępem życia ludzkiego i cywilizacji, a rozwój ten wpływa rozstrzygająco na treść każdej religii. Religia katolicka nie stanowi tu wyjątku, ponieważ, jak twierdzą moderniści, powstała ona w samowiedzy Chrystusa, męża posiadającego pierwszorzędne przymioty, a powstała nie inaczej, jeno przez proces jego życiowej immanencji.

2. W dziedzinie wiary:

a) Opieranie pewności istnienia Boga na pochodzącym z uczucia religijnego instynkcie, czyli na bezpośrednim osobistym doświadczeniu (*experientia*). To podmiotowe doświadczenie czyni człowieka wierzącym.

b) Stawianie na równi wszystkich religii na tej zasadzie, że źródłem wszystkich jest religijne uczucie i że we wszystkich formuły czyli symbole są zastosowane do religijnego uczucia wierzących.

c) Tradycją w mniemaniu modernistów jest udzielanie drugim pierwotnego doświadczenia religijnego za pomocą słowa lub książek. Jeżeli doświadczenie religijne, w ten sposób rozpowszechnione, żyje i trwa w ludziach, ma ono za sobą dowód prawdy, gdyż prawda a życie, to jedno.

d) Całkowite odgraniczenie wiary od nauki. Dla tych, którzy stanęli na podwójnej wyżynie filozofa i wierzącego, nie może być zatargu pomiędzy nauką i wiarą, gdyż obydwie są całkiem od siebie odgraniczone. Nauka obraca się w świecie zjawisk, wiara w sferze rzeczy Boskich, całkiem dla nauki niedostępnych. Co zatem może być dla uczonego fałszem, to może być prawdą dla wierzącego. Wiara atoli musi podlegać nauce, ponieważ formuły religijne (dogmaty), będące zjawiskami poznawalnymi, poddane są kontroli nauki, więc od niej zależą.

3. W dziedzinie teologii:

a) *Immanencja teologiczna*, rozumiana według niektórych jako działanie Boga w człowieku; według innych jako czysto przyrodzone współdziałanie przyczyny pierwszej (tj. Boga) z przyczyną drugorzędną (tj. naturą). Są prócz tego modernści, tłumaczący immanencję jako utożsamienie Bóstwa z człowiekiem w znaczeniu panteistycznym.

b) *Symbolizm teologiczny*. Formuły czyli dogmaty nie są niczym innym, jak tylko określeniem przez Kościół prymitywnych pojęć, wywoływanych w ludziach przez uczucia religijne. Muszą tedy owe formuły stosować się tak do wiary, jak do uczuć człowieka wierzącego; a ponieważ te ostatnie są zmienne, zależne od poziomu kultury, więc i formuły religijne muszą podlegać zmianom. Charakter ich zatem jest czysto symboliczny. Należy je atoli szanować, dopóki opinia publiczna uważa je za odpowiednie do sformułowania przekonań ogółu.

c) *Permanencja Boża*. Samowiedza religijna chrześcijanina jest dalszym rozwinięciem takiejże samowiedzy Chrystusa, jak roślina jest rozwinięciem nasienia; co zatem zrodziło się w samowiedzy Chrystusowej i z niej wyszło, to żyje, zachowuje się (*permanet*) i rozwija w samowiedzach chrześcijan i w tym znaczeniu chrześcijanie żyją życiem Chrystusowym.

d) Dogmaty, sakramenty, Pismo św., Kościół, o tyle pochodzą od Chrystusa, o ile je z biegiem czasu wytworzyło życie chrześcijańskie, biorące początek od Chrystusa. Sakramenty, podobnie jak formuły dogmatyczne, są czystymi symbolami; ich zadaniem jest działać na zmysł religijny, wywoływać w nim odpowiednie uczucie religijne. Pismo św. jest zbiorem niezwykłych doświadczeń religijnych (*experientia*), wyrażonych słowem, a natchnienie silnym, acz naturalnym popędem do wyrażenia swej wiary pismem. Jest więc ono według modernistów czymś w rodzaju natchnienia poetyckiego. Jak to ostatnie jest działaniem Boga, tak w tenże sam sposób można natchnienie Ksiąg św. przypisać Bogu.

e) Kościół jest wytworem zbiorowej samowiedzy i potrójna (dogmatyczna, dyscyplinarna i liturgiczna) władza Kościoła z tego samego źródła wy płynęła i od niego zależy. Jak w państwie świeckim samowiedza zbiorowa stworzyła demokrację, tak i władza kościelna powinna się nagiąć do form demokratycznych.

f) Kościół i państwo są sobie obce ze względu na cel swego istnienia, stąd koniecznością jest rozdział Kościoła od państwa i wyodrębnienie w każdym człowieku obywatela od katolika. Nadużyciem jest według modernistów wtrącanie się Kościoła w stosunki obywatela do kraju; natomiast jak wiara nauce, tak Kościół w tym wszystkim, co ma w sobie zewnętrznego, powinien podlegać państwu.

g) Rozwój (ewolucja) jest wynikiem ścierania się dwóch sił, z których jedna prze naprzód, druga ma w sobie charakter zachowawczy. Siła postępową to ogół wiernych; siła zachowawcza – to tradycja, znajdująca swój wyraz we władzy. Czynnikiem pierwszym przez głębiej czujące jednostki wpływa na samowiedzę zbiorową, przekształca dogmaty stosownie do wymagań postępu i pobudza władzę Kościoła do uwzględniania owych wymagań.

4. W dziedzinie historii i krytyki:

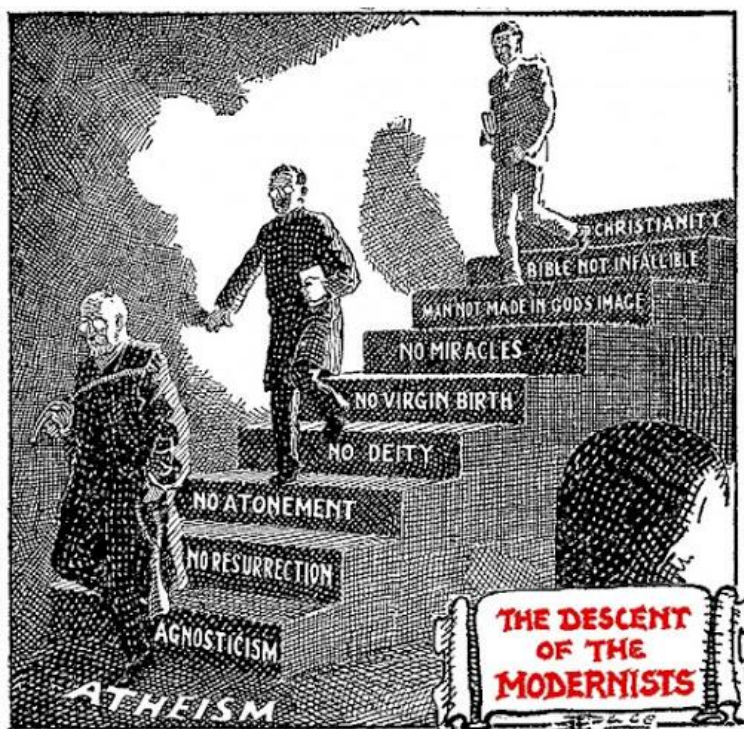
Staranne omijanie wszystkiego, co Boskie, ponieważ wszelka działalność nadprzyrodzona w sprawach ludzkich należy do zakresu wiary, nie zaś do historii. Co dotyczy faktów, w których nadprzyrodzoność pomieszana jest z przyrodzonym, historyk bierze tylko ludzką stronę rzeczy, oczyszczając ją od wszelkiej nadprzyrodzoności. Więc historyk modernista odmawia Chrystusowi i Jego dziełom wszelkiego charakteru Boskiego i rozpatruje Go po ludzku, w przeciwieństwie do Chrystusa, o jakim uczy wiara; stąd Chrystus "historyczny" znacznie różni się od Chrystusa "wiary". Podobnie modernista krytyk poddaje Księgi święte prawu rozwoju życiowego, stosowanemu przez się do wszystkich zjawisk i powstanie dalszych ksiąg Pisma św. tłumaczy jedynie przez wyjaśnianie, przestawianie i rozszerzanie pierwotnego opowiadania, zawartego w Pentateuchu i trzech pierwszych Ewangeliach.

5. Na powyższych zasadach oparty, **apologeta modernista** stawia sobie za cel dopomagać niewierzącym do obudzenia w nich przeświadczenia religijnego, jako jedyne fundamentu wiary, a następnie do uznania religii katolickiej, pomimo istniejących w niej błędów i sprzeczności (!); w katolicyzmie bowiem, bardziej, niż w innych religiach, tkwi i rozwija się siła niewiadoma, tryskająca życiem, więc tym samym zawierająca i prawdę.

6. **Jako reformatorzy**, żądają **moderniści** wyrugowania z seminariów filozofii scholastycznej i zastąpienia jej przez filozofię nowoczesną; zamiast teologii pozytywnej podstawiają po swojemu pojętą historię dogmatów. Wykład historii i katechizmu chcą mieć również dostosowany do swojej metody i swych zasad. Dalej, wołają o zmniejszenie ceremonii kościelnych i pobożnych praktyk, o zdemokratyzowanie rządów Kościoła, zreformowanie kongregacji rzymskich zwłaszcza św. Oficjum, o zniesienie celibatu duchownych. Jednym słowem pragną całkowitej przemiany Kościoła, ponieważ według nich nie ma w nim niczego, co by nie wymagało reformy.

Zgubną doktrynę modernizmu potępił Ojciec św. Pius X w encyklice *Pascendi Dominici gregis* (z 8 września 1907 r.) i napiętnował ją jako stek wszelkich herezji i błędów, wygłaszanych kiedykolwiek przeciwko religii katolickiej, najwyraźniej sprzecznych z objawioną nauką Kościoła, usiłujących zniweczyć wszelką religię, prowadzących do panteizmu, a w ostatecznym wyniku do ateizmu.

Przedstawicielami modernizmu są: *Merkle, Schnitzer* w Niemczech; *Wahrmund* w Austrii; *Minocchi, Buonaiuti, Fracassini, Murri* we Włoszech; *Loisy, Le Roy, Saintyves, Ch. Guignebert, Houtin, Guyot* we Francji; eksjezuity Tyrrell († 1909) i *Williams* w Anglii. Dziełem modernistów i protestantów liberalnych był kongres międzynarodowy postępu religijnego, odbyty w Paryżu 16-21 lipca 1913 r.

Ks. Władysław Krynicki M. Ś. T. PROFESOR SEMINARIUM DUCHOWNEGO W WŁOCŁAWKU, [Dzieje Kościoła powszechnego](#). Wydanie drugie, uzupełnione. Włocławek. NAKŁADEM KSIĘGARNI POWSZECHNEJ. 1914, ss. 705-709. [1925 – III wyd., 1930 – IV wyd.] (1)

(Pisownię i słownictwo nieznacznie uwspółcześiono; ilustracje i przypisy od red. *Ultra montes*).

Pozwolenie Władzy Duchownej:

N. 690

IMPRIMATUR.

Wladislaviae, die 13 Februarii 1914 anno.

† Stanislaus Eppus.

[L. S.]

Przypisy:

(1) Por. 1) Św. Pius X, Papież, a) [Encyklika "Pascendi dominici gregis" o zasadach modernistów](#). b) [Przemowa do kardynałów przeciw neoreformizmowi religijnemu](#). c) [Encyklika "Acerbo nimis" o wykładzie nauki chrześcijańskiej](#). d) [Przysięga antymodernistyczna](#).

2) Ks. Dr Maciej Sieniatycki, a) [Apologetyka czyli dogmatyka fundamentalna](#). b) [Zarys dogmatyki katolickiej](#). c) [Modernizm w książce polskiej](#). d) [Modernistyczny Neokościół](#). e) [Problem istnienia Boga](#). f) [Dogmatyka katolicka. Podręcznik szkolny](#). g) [Etyka katolicka. Podręcznik szkolny](#). h) [Główne zasady etyki Kanta a etyka chrześcijańska](#). i) [System modernistów](#).

3) Ks. Dr Andrzej Macko, [Znaczenie encykliki o modernizmie](#).

4) Ks. [Bp] Czesław Sokołowski, [Przysięga antymodernistyczna. Studium krytyczne](#).

5) Ks. Andrzej Dobroniewski, [Modernizm i moderniszc](#).

6) Ks. Stanisław Miłkowski, [O modernizmie](#).

7) Abp Walenty Zubizarreta OCD, [O modernizmie \(De modernismo\)](#).

8) Abp Antoni Szlagowski, [Zasady modernistów \(modernistarum doctrina\)](#).

9) Abp Józef Teodorowicz, [O modernizmie](#).

10) Ks. Alojzy Starker SI, [Przysięga antymodernistyczna](#).

11) Ks. Franciszek Gabryl, [Idea ewolucji w teologii katolickiej](#).

- 12) Wingolf, [Czemu jestem katolikiem? Kilka słów o modernizmie.](#)
- 13) Kuria Krakowska, [Komentarz do Encykliki Ojca św. Piusa X "Pascendi dominici gregis", o zasadach modernistów.](#)
- 14) Bp Kazimierz Tomczak, [Modernizm a protestantyzm liberalny.](#)
- 15) Ks. Antoni Langer SI, a) [Rozwój wiary.](#) b) [Pojęcie o Bogu w chrześcijaństwie i u filozofów.](#) c) [Św. Tomasz z Akwinu i dzisiejsza filozofia.](#)
- 16) Ks. Marian Morawski SI, a) [Filozofia i jej zadanie.](#) b) [Dogmat łaski. 19 wykładów o porządku nadprzyrodzonym.](#)
- 17) Ks. Franciszek Kwiatkowski SI, [Filozofia wieczysta w zarysie.](#)
- 18) Bp Michał Nowodworski, a) [Wiara i rozum.](#) b) [Liberalizm.](#)
- 19) Ks. Jan Rosiak SI, a) [Wiara i "doświadczenie religijne".](#) b) [Suarez \(1548 – 1617\).](#)
- 20) Ks. Antoni Słomkowski, [Obiektywna wartość odkupienia a symbolizm modernistyczny.](#)
- 21) Bp Józef Sebastian Pelczar, a) [Obrona religii katolickiej. Tom I. Jak wielkim skarbem jest religia katolicka i dlaczego ta religia ma dzisiaj tylu przeciwników.](#) b) [Religia katolicka, jej podstawy, jej źródła i jej prawdy wiary. Rozprawy dogmatyczne dla ludzi wykształconych.](#) c) [Racjonalizm, progresizm, modernizm.](#) d) [Dążności pseudoreformatorskie.](#) e) [Zboczenia pseudomistycyzmu: towianizm i kozłowityzm.](#)
- 22) Ks. René-Marie de la Broise SI, [Religia i religie.](#)
- 23) "Przegląd Kościelny", a) [Kilka uwag o historii dogmatów.](#) b) [Jurysdykcja kościelna i jej uzupełnienie.](#) c) [Kardynał Franzelin.](#)
- 24) René Bazin, [Papież Pius X. Modernizm.](#)
- 25) Bp Władysław Krynicki, a) [Dzieje Kościoła powszechnego.](#) b) [Pelagianizm i semipelagianizm.](#) c) [Sobór Watykański.](#)

([HTM](#))

© *Ultra montes* (www.ultramontes.pl)

Cracovia MMXX, Kraków 2020